

ba, neboť všechno naše hospodářství a jeho obory tvoří jedinou soustavu spojených nádob, ve kterých každá nadměrná výhoda jedněch anebo každá nezasloužená škoda jiných působí ihned na všechny ostatní, a to tím více, čím větší bylo porušení jejich rovnováhy.

R. Hotowetz.

KAM OD LIBERALISMU ?

Demokracie a liberalismus — vlády diktátorské
a hospodářství řízené.

Zažili jsme v posledních letech již několik loučení s různými -ismy a vítání -ismů nových. Před několika málo lety, na počátku krise, byl pohřbíván v části veřejného mínění kapitalismus způsobem tak okázalým, že se zdálo, že tento řád bude přes noc nahrazen čímsi novým. Život nepracuje však tak rychle jako lidská fantasie. Hospodářské řády — pokud můžeme v hospodářství vůbec mluvit o určitých řádech, — nemění se tak rychle jako formy politické, protože jsou v nich určité prvky, které souvisí příliš s lidskou povahou a s celým tisíciletým kulturním vývojem lidstva, než aby bylo možno je změnit pouze vynalezením nové formulky. Nyní se o konci kapitalismu již nemluví. Očekávalo se patrně, že se tento tak zvaný kapitalistický řád zhroutí pod prvním náporem světové krise. Krise však dosáhla již nejhlubšího bodu, ukazuje se, že se poměry začínají opět zlepšovat a kapitalistický řád se v principu nikde nezhroutil. Mění se pouze, jako se měnil vždy a bude měnit také v budoucnu hlavně vlivem technického vývoje lidstva a rostoucí složitosti hospodářských vztahů. Tato změna se projevuje ústupem liberalismu.

Liberalismus jako hospodářská nauka trvající na starém „laissez faire“ vyžíval se již před válkou. Proto ti, kteří dnes mluví o konci liberalismu jako o události, která by se odehrávala z dneška na zítřek, zapomínají, že je to vývoj, který trvá již několik posledních desetiletí a potrvá také nějaký čas v budoucnosti. I když se však díváme na tento vývoj s patřičným odstupem, nemůžeme upřít, že se tempo ústupu od liberalismu v poslední době zrychlilo. S tím je třeba počítat a hlavně je nutno si uvědomit, jaké důsledky má rostoucí odklon od zásady volné hry hospodářských sil na poměr státu k hospodářství.

Poměr tento je v určitých směrech jiný v systému demokratickém a jiný ve státě s režimem tak zvaným diktátorským. Není tu ovšem žádná šablona. Hospodářský život má dnes v jednotlivých státech tolik podobných znaků, že si vyžaduje někdy také podobných zásahů veřejné moci bez ohledu na to, jaká je teoretická státní forma, v jejímž rámci se tato veřejná moc projevuje. Přece jen však lze říci, že demokratický režim má v podstatě blíže k liberalismu než režimy diktátorské. Neboť trvá-li demokracie v zásadě na volné hře a lze říci volné soutěži politických směrů ve státě, musí logicky držet se v zá-

sadě také volné hry sil hospodářských. Je totiž těžko odloučiti zájmy hospodářské od zájmů politických. Víme dobře, že řada politických požadavků jsou v podstatě hospodářskými potřebami určité sociální vrstvy, které se staly požadavky politickými jen proto, že byly uplatněny v rámci určité politické strany. Tato rovnice neplatí přirozeně do všech důsledků, ale rozhodně platí v hlavních rysech a v základním nazírání na poměr veřejné moci k hospodářství. Chceme-li ji rozváděti dále, dojdeme pak nezbytně k důsledku, že každý další ústup od hospodářského liberalismu je také likvidací liberalismu politického, na kterém buduje dosavadní organizace politické demokracie. Chceme-li nahrazovati volnou soutěž v hospodářství a svobodné rozhodování podnikatelovo v některých směrech zásahy státními, chceme-li místo individuálního rozhodování a tak zvané „bezplánovosti“ postaviti systém z ústředí řízených cílevědomých zásahů veřejné moci, musíme si býti dobře vědomi, že tím nezbytně posunujeme moc ve státě do rukou administrativy, že soustřeďujeme stále větší okruh vlivu na celý život ve státě v rukou moci výkonné. Tento přesun ve prospěch výkonné moci je však právě jednou z charakteristik režimu fašistického. Mussolini to vyjádřil v jedné řeči v r. 1925 na kongresu fašistické strany, kde řekl: „Postavili jsme úmyslně výkonnou moc do popředí, neboť to patří k základnímu rysu našeho učení. Výkonná moc působí stále a všude v životě národa, provádí zásahy každou minutu, stojí stále tvář v tvář problémům, jež musí řešiti. Musí denně poháněti složitý stroj státní správy a nemůže býti proto snížena na pouhou loutku, která by tančila podle nálady parlamentu.“

V každém případě má tento přesun ve prospěch administrativy jeden účinek: zvyšuje vliv stabilního a trvalého prvku ve státě, který představuje administrativa na úkor prvku proměnlivého, kterým je vliv politického režimu, vyjádřeného dočasným mocenským seskupením politických stran. Není zatím třeba pokračovati v těchto úvahách dále. Je však dobře, když si tuto souvislost uvědomíme.

Státy, které uvědoměle odhodily demokracii, zbavují se zároveň také hospodářského liberalismu. Jak režim italský, tak i režim německý mluví v souvislosti s překonáním demokracie také o zúčtování s liberalismem, což je opět důkazem, že i tyto režimy kladou mezi politickou demokracií a hospodářským liberalismem rovnítko. Jde nyní o to, co dosazují státy, které s liberalismem tak okázale zúčtovaly, na jeho místo.

Nebudeme se zde zabývatí Ruskem. Je to příklad příliš vzdálený západoevropským hospodářským a sociálním poměrům, než aby pro nás přicházel v úvahu. Nás mohou zajímati v prvé řadě dva systémy: italský a německý. Příčiny vzniku fašismu a hitlerismu byly v některých směrech odlišné, také vývoj obou hnutí nebyl stejný, ale v jednom se oba shodují: ve snaze po odstranění systému, který nazývají liberalisticko-marxistickým a po jeho nahrazení systémem novým. Politická část této organizace nás zde nezajímá. Chceme si všimnouti jen toho, jak nahradila Itálie a Německo hospodářský liberalismus. Má-li býti nahrazen volný vývoj určitou reglementací, má-li se stát z role více méně pasivního pozorovatele hospodářského života dostati do úlohy aktivnější, je nezbytně

treba, aby byl vytvořen určitý hospodářský řád, či hospodářská ústava. V Itálii vyrostla už tato ústava do tak jasných obrysů, že představuje ucelený systém. Je to systém korporativního státu.

Soustava italská.

Jejím základním rysem je její souvislost s předcházejícím systémem liberalisticko-socialistickým. Itálie v budování nového hospodářského řádu navázala vědomě na to, co vybudoval už řád předcházející. Tento řád zanechal po sobě organizace dělnické a zaměstnanecké a organizace zaměstnavatelské. To byly základy, na kterých byl vybudován korporativní systém. Korporativismus stavi na organizacích, na kolektivech. Postavil na jedné straně hierarchický systém organizací zaměstnavatelských a jim odpovídající hierarchii organizací zaměstnaneckých. Nejmenší jednotkou jsou syndikáty, nad nimi stojí federace a vrcholným organismem jsou konfederace, jež sdružují na jedné straně zaměstnavatele, na druhé straně zaměstnance všech základních hospodářských skupin v národě. Organizace zaměstnavatelské a zaměstnanecké zde však byly také před fašismem. Fašismus změnil základně jejich vzájemný poměr. Nahradil třídní boj povinnou spoluprací. Mezi zaměstnavatelskými a zaměstnaneckými organizacemi vytvořil spojovací články, korporace. V nich jsou zastoupeni stejným počtem obě skupiny, jsou to však orgány správní s rozhodujícím vlivem státní moci. Korporace představují společnou organizaci výrobních sil celé země a vrcholí nahoře v národní radě korporací. Je to, jak prohlásil Mussolini v r. 1930, když tuto radu zahajoval, generální štáb italského národního hospodářství. Národní radě korporací předsedá šéf vlády a její funkce je dvojího druhu: jednak poradní, jednak normotvorná. V této zákonodárné funkci v oboru národní práce je však národní rada korporací opět omezena nejvyšším párem ve státě, předsedou vlády. Ten může zakázat uveřejnění kterékoli jejího opatření, aniž by proti jeho zákazu bylo odvolání.

Tento částečně samosprávný, částečně státní aparát italského hospodářství je doplněn ještě třetí institucí: pracovním soudnictvím. Tam, kde by k vyrovnaní zájmů zaměstnavatelů a zaměstnanců nestačily jejich společné orgány, korporace, nastupuje pracovní soud. Není to však soud smírčí, nýbrž soud v pravém slova smyslu, a to nikoli soud nad jednotlivci, nýbrž nad organizacemi. Před pracovním soudem může vystupovati jako strana jen státem uznáný syndikát, federace, nebo konfederace a také jen proti těmto organizacím jsou účinná rozhodnutí pracovních soudů. Jejich funkce je velmi důležitá. Nejsou jen konečným tlumičem všech rozporů mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, nýbrž také zdrojem pracovního práva v nejširším slova smyslu a mají tedy určitou omezenou funkci normotvornou. Doplníme-li tento systém ještě všeobecným zákazem stávek a výluk, vidíme, že fašistický režim nahradil jeden ze základních zjevů liberalismu, třídní boj, povinnou spoluprací a neodvislým soudnictvím. Při tom všude buduje na kolektivech. Proto příkládá i kolektivním smlouvám zvláštní význam. Musí býti nejen uzavírány písemně a notářsky ověřovány, nýbrž jsou i prefektem vyhlašovány.

V tomto organizačním rámci je však ponechána podnikateli volná iniciativa, neboť italská Carta del Lavoro prohlašuje výslovně, že uznává soukromou iniciativu za hlavní zdroj národního blahobytu. Státní moc vyhrazuje si ovšem stále volnost zásahů do hospodářského života tam, kde by toho vyžadoval zájem celku. Tento zájem uplatňuje se na př. v tom, jak se italský režim snaží udržovati zdravý poměr mezi městy a venkovem, jak se snaží zabrániti přelidňování měst a tvoření čistě průmyslových středisek.

Soustava německá.

Vychází-li fašismus při organizaci národní práce z myšlenky kolektivistické a buduje na organizacích, je systém, který zavádí hitlerovské Německo, povahy spíše vojenské. Je to viděti jasně z nedávného zákona o uspořádání národní práce (Gesetz zur Ordnung der Nationaler Arbeit) z ledna letošního roku,^{*)} který je jakýmsi protějškem italské Carta del Lavoro z r. 1927. Podnikatel, kterého nazývá Carta del Lavoro organizátorem podniku, je podle německého zákona o národní práci vůdcem podniku a dělníci, kteří jsou v italské chartě práce jeho spolupracovníky, jsou v německém zákoně jeho družinou. Nad dodržováním sociálního míru nebdi, jako v Itálii, společné organizace zaměstnavatelů a zaměstnanců za účasti státu, nýbrž státní úředníci, tak zvaní Treuhänder der Arbeit. Ti dohánějí osobně každého jednotlivce, který by se provinil proti zásadám nového pracovního pořádku, k jejich plnění, a jsou tedy státními návladními v oboru pracovního pořádku. Německý zákon zná také zvláštní pracovní soudnictví. Nejsou to však pracovní soudy po způsobu italském, jež vyrovnávají v konečné instanci všechny kolektivní zájmy výrobních vrstev a tvoří zároveň nové pracovní právo. Jsou to „sociální čestné soudy“, které jsou v podstatě soudy trestními nad jednotlivci z řad zaměstnavatelů i zaměstnanců, kteří by se provinili proti příkazům „sociální cti“. Treuhänder der Arbeit funguje u nich jako prokurátor, neboť jedině jeho prostřednictvím lze u těchto čestných soudů podávati žalobu. Na vážné provinění proti povinnostem, jež ukládá zákon o národní práci, jsou přísné tresty, které začínají pokáráním a končí u vůdce podniku „neuznáním schopnosti býti vůdcem podniku“ a u zaměstnance propuštěním z práce.

Rozdíl, jakým Itálie organizuje národní práci a snaží se ji ztotožniti se zájmy celku a jakým tak činí Německo, je zřejmý. Fašismus buduje na kolektivech, národní socialismus na jednotlivcích. Německá organizace práce je organizací v podstatě vojenskou. Od vůdce podniku a jeho družiny, ze které si vůdce vybírá radu důvěrníků, k funkci Treuhänder der Arbeit jako dozorčích důstojníků až k čestnému soudnictví, které už svým názvem svědčí o specificky německém vojenském ovzduší, z něhož tento zákon vyrostl. Itálie i Německo snaží se tedy nahraditi negativní rys liberalismu, třídní boj, organizací a pořádkem, třebaže různým způsobem. Positivní činnosti podnikatelů ponechávají však volné pole. Alespoň ve výrobě průmyslové. Jinak je tomu v produkci zemědělské.

^{*)} Viz o tom v únorovém čísle „Obzoru“.

Fašismus podporuje zemědělství především po stránce technické, zdokonalením zemědělské produkce, a nepřímo tím, že různými opatřeními brání útěku do měst a podporuje naopak osídlování venkova. Vývoj v Německu je pro nás zajímavější, už proto, že je nám bližší. Zde vidíme skutečný a cílevědomý odklon od liberalistického volného hospodaření ve více směrech. Německo snaží se vyloučiti celý zemědělský sektor národní výroby z volného kapitalistického hospodářství a podrobiti jej zvláštnímu režimu hospodářství vázaného. Tento vývoj je zatím pouze v počátcích, nelze ještě říci, kam nakonec povede a jaké bude mít další důsledky, je však jedním ze základních rysů nového poměru státu k hospodářství.

Není to zjev, který by započal teprve v Německu hitlerovským. Rozhodující obrat nastal v něm však teprve zákonem z 15. září 1933 o zřízení „stavu říšské výživy“, Reichsnährstandu. Je to první zárodek tak zvané stavovské výstavby německého státu a pro celý další vývoj je důležité, že tento zárodek vznikl právě v oboru, jehož základem je zemědělství. Tento první německý stav je stavem neobyčejně rozsáhlým. Patří k němu všechna odvětví výrobní i obchodní, která mají co činiti s výživou národa. Je rozdělen na deset skupin podle druhů produkce nebo obchodu potravinami a každá skupina má opět dvě oddělení, a) obchod a b) zpracování potravin. Obchod zemědělskými výrobky jest podřízen přímo Reichsnährstandu, kdežto podniky, které průmyslově nebo živnostensky zpracovávají zemědělské výrobky, jsou k němu v poměru poněkud volnějším. Hlavním úkolem Reichsnährstandu je uskutečnění politiky pevných cen. Je to první krok takové úpravy trhu zemědělskými produkty, která by nakonec vedla k plánovitému řízení tohoto hospodářského sektoru co do rozsahu výroby, odbytu a výši cen v rámci Reichsnährstandu. Německý sedlák má tak býti vybaven z kapitalistického volného hospodářství, má býti zbaven starostí o klesání nebo stoupání cen svých produktů, nemá z něj býti kapitalista a obchodník, nýbrž jakýsi drobný zeman s bezpečně zajištěnou existenční základnou. Je to úkol velmi složitý. Do Reichsnährstandu patří také celý obchod zemědělskými produkty, jsou v něm také továrny požívatin, tedy skupiny, které jsou již dosti vzdáleny původnímu selskému hospodářství a nebude jistě jednoduché sloučiti zájmy těchto různorodých prvků pod jedním kloboukem. Ukazuje se, že potíže vznikají už u sedláka.

Úprava cen a trhu byla prováděna nejprve u žita a pšenice. Byla stanovena cena za žito v jednotlivých měsících mezi 147 a 165 marek za 1000 kg a za pšenici mezi 182 a 195 marek. Do této úpravy přišla rekordní žněť a Německo stalo se po úrodě r. 1933 státem s přebytkem obilí. Při volném tržním hospodářství by zvýšení nabídky vedlo nezbytně k silnému poklesu cen. Ve vázaném hospodářství cenovém to však nebylo možno a tak zemědělství nepocítilo samo změnu poměru mezi nabídkou a poptávkou. Její účinky tím arciť nezmizely se světa, přesunuly se pouze ze zemědělství na jiná bedra, hlavně na obchod a na mlynářství. Ukázalo se, že vázané hospodářství cenové nelze prováděti samo o sobě, že nezbytně předpokládá, aby byla plánovitě upravena také produkce. Toho si byli v Německu vědomi již v r. 1933 a sedlákům byl proto dán pokyn,

aby v nastávajícím roce omezili osev. Poslední data však ukazují, že sedláci pokynů příliš nedbali. Osev zimního žita omezili jen o 1% a zimní pšenice o 2,5%. To znamená, že na příště již nepostačí vydávat pokyny, nýbrž že bude třeba nutiti zemědělce k plánovitému hospodářství opatřeními přísnějšími.

Jakých sankcí bude v Německu použito, není zatím ještě známo, ale tolik lze předpokládati, že vázané hospodářství v zemědělském sektoru povede tam nezbytně ke stálému utužování státních zásahů, protože zůstat na poloviční cestě znamená v tomto případě totéž jako naprostý neúspěch vázaného hospodářství. A co bude dále? Bude na trvalo možno ponechávat vedle sebe dva úplně odlišné způsoby hospodářství? Zůstane vázané a plánovité hospodářství omezeno na zemědělský sektor anebo se časem přesune také na sektor průmyslové výroby? Průmysl provádí podobnou úpravu arciť již nyní částečně sám pomocí kartelů a má proto vlastně pro plánovitou výrobu ve svých hlavních složkách více předpokladů, než zemědělství, tím spíše, že Německo má možnost zřízovati nucené kartely. Zatím je však těžko říci, kamý vývoj půjde, či lépe, jaký bude kompromis mezi liberalismem a hospodářstvím regulovaným.

Nelze však upřít, že liberalismus je v některých směrech na ústupu a úměrně s tím roste význam výkonné moci státní. Ústup je plánovitější tam, kde kde tato výkonná moc je vědomě posilována, tedy ve státech více méně diktátorských.

Poměry u nás.

Jaká je v tomto vývoji naše situace? Naše hospodářská struktura podobá se v mnohém směru struktuře našich sousedů a je proto zcela přirozené, že jsme pod vlivem vývoje, který se odehrává v okolí. Také u nás je to především agrarismus, jenž vyvolává odklon od zcela volného hospodářství a jenž v některých směrech zavádí hospodářství vázané. Děje se tak hlavně v oblasti cenové u hlavních produktů zemědělské výroby, ať už přímým vrchnostenským stanovením určitých cen anebo nepřímým zásahem do cen regulací dovozu a záměrným řízením nabídky veřejnou mocí. Snaha po vázaném hospodářství nezastavila se ani u nás před původními produkty zemědělskými a právě v poslední době jsme svědky toho, že veřejná moc začíná upravovati i rozsah výroby umělých tuků. Zemědělství samo snaží se pak vypracovati, jak vidíme z pracovního programu Zemědělské akademie, vlastní výrobní plán, který by určoval přímo rozsah osevu určitých plodin. Zatím je to ovšem program pouze theoretický a o jeho praktickém provedení není dosti jasných představ.

Snaha po veřejné reglementaci uplatňuje se zároveň i s druhé strany, z řad dělnictva. Důkazem toho jsou poslední osnovy o státním zásahu do zastavování výroby v podnicích a propouštění dělnictva, jež by znamenaly omezení podnikatelské volnosti v tovární výrobě.

Tyto příklady jsou neklamným znamením toho, že i u nás dochází v některých směrech k omezování podnikatelské volnosti a tedy k určitému ústupu liberalismu. Děje se tak více méně neorganisovaně a bez určitého plánu. To by ještě nebylo žádným hospodářským nebezpečím,

poněvadž ani v Německu, jak je vidět, nemají pevného programu při budování nového stavovského státu. Je však nezbytně třeba, abychom si ujasnili alespoň přibližné směrnice, jakými se můžeme brát a abychom si vytkli hranice, před kterými by se měl ústup od liberalismu v našich poměrech zastavit. Neboť cokoli starého můžeme s klidným svědomím odhazovati teprve tehdy, víme-li jasně, čím novým to nahradíme a jsme-li dostatečně přesvědčeni o tom, že to nové bude lepší. Kde jsou asi tyto hranice?

Jsou dány především politickým režimem, na němž je vybudován náš stát. Úplně vázané hospodářství a úplná politická demokracie se navzájem vylučují. Vázané hospodářství předpokládá stabilitu politického systému, předpokládá možnost provádění dlouhodobého plánu a tedy režim, který má nejen v tomto směru svůj pevný program, nýbrž který se také zařídil tak, aby mohl tento program v budoucnosti provádět. Je zřejmé, že trvalé hospodářské úkoly nemohou býti řešeny přechodnými politickými vládami, z nichž jedna má program takový, druhá zas třeba docela jiný.

Druhou mezí je výkonnost veřejné správy. Zmínili jsme se již o tom, že odklon od liberalismu vede nezbytně ke zvyšování a rozšiřování pravomoci výkonné moci. Svědky tohoto procesu jsme nejen v režimech diktatorských, u nichž je tento vývoj součástí jejich učení, nýbrž také u nás, kde jsme k němu v některých směrech nuceni poměry. Na výkonnou moc můžeme však uvalovati nové úkoly jen tehdy, víme-li že na ně stačí. Každý veřejný zásah do hospodářství znamená přesun odpovědnosti od několika set nebo tisíců podnikatelů k jedinému úřadu a k něčemu takovému můžeme sáhnouti jen tehdy, jsme-li pevně přesvědčeni, že je úřad tak vybaven, aby mohl odpovědnost převzít. Přiznejme si otevřeně, že naše administrativa by na nové hospodářské úkoly nestačila. Nestačí při své dosavadní organizaci ani na své nynější povinnosti. Ne vinou osob, nýbrž chybou systémů a vadností organizace.

Zde jsou tedy hranice, kterých si musí býti dobře vědomi všichni, kteří by rádi viděli hospodářský liberalismus pod zemí. Že je v některých směrech na ústupu, o tom není pochyby. Nemá však smysl tento ústup urychlovat, dokud jsme se dobře nepřipravili na něco lepšího. Připravovati se musíme hlavně ve dvou směrech.

1. Reorganizací a zdokonalením veřejné správy, na kterou čekají jistě nové a velké úkoly. To znamená v prvé řadě postarat se o to, abychom měli administrativu odborně vzdělanou a abychom ji zbavili všech politických vlivů. Tolik po stránce osobní. Co do reorganizace systému musíme se konečně už jednou dostat k rozumné reformě, která by zbavila ústřední úřady všech titěrných a zbytečných prací a ponechala jim pouze skutečné vedení, kdežto běžná agenda by se přesunula k nižším instancím. Jinak se nedostaneme k úkolům, které nás čekají již v nejbližší budoucnosti, jako je na př. soustředění veškeré agendy, týkající se zahraničního obchodu, v jediném úřadě.

2. Cílevědomým vybudováním našich „stavovských“ organizací, kterých již máme celou řadu, to jest zájmových organizací zaměstnavatelských i zaměstnaneckých. Doposud konají tyto odborné organizace poněkud jen funkci obranných svazů, které brání příslušnou hospodářskou skupinu ať proti přehmatům úředním nebo proti nemírným požadavkům dělnickým po případě zaměstnavatelským. V budoucnu čekají je však patrně důležitější úkoly: cílevědomá spolupráce s veřejnou mocí na další organizaci celého našeho hospodářství. V některých směrech a u některých organizací vidíme tuto spolupráci dnes už také. Je však třeba, aby byla všude vědomá a aby byla jednotně organizována. Jedině tak bude možno vyloučit nezdravé zasahování politických vlivů do hospodářských otázek.

Nelze jíti do podrobností. Ty jsou otázkou pečlivé práce a dalšího vývoje. Je však třeba ujasnit si, pokud to je vůbec možno, kam asi tento vývoj jde a jaký úkol nás v něm čeká. Ústup od liberalismu nesmí být překotný, nemáme-li nahrazovati dobré špatným. Především pak si musíme v tomto vývoji najíti funkci, která odpovídá jak hospodářské struktuře našeho státu, tak i jeho demokratické formě.

Jar. Kratochvíl.

HOSPODÁŘSTVÍ NAŠICH ŽELEZNIC V R. 1933.

Nedávno úředně publikované výsledky našich státních drah v roce 1933 dovolují všimnouti si blíže, jak si ČSD. počínaly v uplynulém těžkém roce a jaký význam mají jejich finanční výsledky pro celkové státní hospodářství. Jde ovšem o číslíce, jež nejsou zcela definitivní, neboť jsou v nich zahrnuty i výsledky posledních měsíců r. 1933, které jsou dosud pouze prozatímní. Avšak zkušenost učí, že prozatímní výsledky neliší se valně od definitivních, takže značných změn proti tomu, co bylo veřejnosti již úředně oznámeno, není možno očekávati. Tentokrát lze také celkem spolehlivě prováděti srovnání s výsledky roku 1932, ježto formální úprava hospodaření je v r. 1933 zcela stejná jako v r. 1932, což platí zejména pro účet odpisový. V této položce jest tomu tak totiž nejprve, ježto teprve v r. 1932 byly odpisy v té podobě, jak se dnes prezentují, zavedeny.

I. Provozní výsledky.

Především je třeba věnovati pozornost provozním výsledkům.

Provozní účet ČSD. vykazuje ovšem na straně příjmové jednak příjmy z dopravy, jednak příjmy ostatní, dále pak ponechanou částku přepravní daně ve prospěch provozních výsledků a konečně úroky a kursovní rozdíl. Chceme-li však zjistiti, jak se bral vývoj provozních výsledků státních drah, musíme nutně přihlídnouti jediné k příjmům z dopravy. Je nutno tak učiniti nejen proto, že je to daleko nejhlavnější zdroj příjmů drah, před kterým vše ostatní ustupuje do pozadí, nýbrž také proto, že by jinak nastalo nezbytné skreslení pravého stavu věcí. Položka „ostatní příjmy“ zahrnuje totiž jednak příjmy mimodopravní povahy, jednak jsou do ní zařaděny příjmy, jež se jeví spíše jako účetní hodnoty. V roce 1932